

Forfatter: Dalgas, Ernesto

Titel: Udrag fra Dommedags Bog

Citation: Dalgas, Ernesto: "Dommedags Bog", i Dalgas, Ernesto: *Dommedags Bog*, udg. af Henrik Schovsbo, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1996, s. 379. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-dalgasdomval-shoot-idm139915686839232/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Dommedags Bog

rer den. Viljen er altså som udgangspunkt primær i forhold til forestillingen. Undertiden kan forestillingen (bevidstheden) frigøre sig fra viljens herredømme og vende sig mod sit ophav og undertvinge lidenskabeligheden i en proces af af døen. Dette sker f.eks. i den æstetiske oplevelse (jf. Kants »uinteresserede behag«), og det er målet for etikken. Dalgas har i flere omgange læst S., og tankerne spiller en betydelig rolle i *Lidelsens Vej*. S. var økonomisk uafhængig og levede som *Privatdocent*, ikke-ansat universitetslærer. – *Kant*, Immanuel (1724-1804): tysk filosof. I sin erkendelseslære skelnede K. mellem vor bevidsthed om tingene («Das Ding für uns») og tingene selv («das Ding an sich»), som vi af principielle grunde ikke kan erkende. Dette skel var problematisk for en række af de senere, romantiske filosoffer, bl.a. Schopenhauer, der identificerede tingen-i-sig-selv med sit viljesbegreb. – *Kaos*: kaos, retning. – *Gabriel*: ærkeengel. Bebuder Luk. 1,19-26 fødslen af de to drengebørn Johannes og Jesus. Navnet betyder *Guds mand*.

- 89 *Hivårens*: opvartende ungdom i det muslimske paradys. – *Ananda*: navnet på en af Buddhas disciple. Efter buddhistisk tradition er navnet på slangen, der bærer verden, Abirbudhnya. – *Bakkana*: orgie til ære for vinguden Dionysos, lat. Bacchus.
- 90 *Integral (...) Differential*: begreber fra den højere matematik, »funktionsregning«. – *Stud*: uklar betydning. 1965-udgaven foreslår som læsemulighed *Gud*. – *Doktor Faust*: se n.t.s. 48, *Pluddermose*. I *Faust* forsøger titelpersonen en alternativ oversættelse af de bekendte bibelord »I begyndelsen var ordet« (Joh. 1,1). Han har flere forslag, bl.a. »Im Anfang war die Kraft« (I begyndelsen var kræften), *Faust I*, 1223ff. Hans endelige oversættelse blev »Im Anfang war der Tat« (... handlingen). – *Nazaretern (...) Fangebur*: nemlig ved opstandelsen, f.eks. Matt. 28. – *Venus*: lat. for den gr. Afrodite, kærlighedsgudinden. Se n.t.s. 91, *Afrodite*.
- 91 *Overgangen fra (...) Kaos til (...) Kosmos*: if. gr. mytologi skete verdens skabelse ved, at guderne af det uformede Kaos dannede den ordnede verden, Kosmos. Denne verdensproces ser Schopenhauer gentaget i forholdet mellem viljen og forestillingen. – *Kalpa(s)*: efter ind. opfattelse varer en k. 4320 mill. år – en dag og en nat for guden Brahma – hvorefter skabningen tilintetgøres. – *Katastrofe*: vendepunkt. – *en af dine Landsmænd*: Søren Kierkegaard. Han skriver i *Frygt og Bæven* (1843, *Danske Klassikere* 1989, s. 42, S.K.s note): »Bevægelse skeer ved Lidenskab, og ingen Reflexion kan tilvebringe en Bevægelse. Dette er det idelige Spring i Tilværelsen, der forklarer Bevægelsen, medens Meditationen er en Chimaire«. – *Afrodite Anadyomene*: gr. den af havet opstigende Af. A. blev dannet af skummet fra guden Uranos' kønslid, som hans søn Kronos skar

- af og kastede i havet. Derfor kaldes A. også undertiden den skumfødte. – *Martin Luther* (1483-1546): ty. teolog og reformator. Se n.t.s. 41, *Menedemunken*. Visse traditioner har villet se L. som en livskraftig renessanceskikkelse, og har opfattet hans ægteskab med den tidligere nonne Katharina af Bora i lyset af Paulus' råd i 1. Kor. 7,9: Det er bedre at gifte sig end at brænde af begær. – *inflanmeret*: betændt.
- 92 *(Fantasi)vertikal*: lodret linje. – *de trede Grundformer*: de tre nævnte størrelser er fra Kant (se n.t.s. 88). I erkendelsesteorien omtales de som de tre anskuelsesformer, hvori al menneskelig erkendelse finder sted, og som man ikke kan gå bag om – eller tilskrive objekter, den uerkendelige ting-i-sig-selv. – *tantalisk*: evigt forgæves. Den gr. helt Tantalos straffedes for sine forsyndelser mod guderne med, at hans ønsker aldrig blev opfyldt: han stod i vand til halsen, men det veg, når han ville drikke; grene med frugt hang ham nær, men de bøjede sig væk, når den sultne ville plukke.
- 93 *Wagners (...) Ledemotiver*: den ty. komponist Richard W. (1813-1883) skabte i sine operer den musikalske teknik at knytte bestemte musikalske motiver til personer og ideer, hvorved en mere indtrængende karakteristik af personerne på scenen blev mulig. – *kompongens*: høje. – *Platons Deming*: i dialogen *Timaios* (41 A) *Platon*, *Skrifter i Oversættelse*. Udg. ved Carsten Høeg og Hans Ræder (1° 1932-1941) bd. 8, s. 38ff. skildres en d., en verdensbygmester, der vil, at verden skal være god, og som aldrig vil bryde de evige love. – *Jehova paa den tredje Dag*: 1. Mos. 9ff. – *Guden over Titanerne*: Zeus bekæmpede den tidligere gr. gudeslægt, t., som blev kastet i det yderste mørke, Tartaros. – *Lagos*: gr. ord, tanke. Om Gud, Joh. 1,1. – *Odin*: hovedguden i nord. mytologi. Omtales ikke som skabergud.
- 94 *Brahmisen*: ind. præst. Tanken udtrykker den oplevelse af identitet mellem det enkelte menneskes selv og verdensselvet («Åtman er lig med Brahman»), der er fællesformlen i megen ind. spekulation. – *Nyplatonisme(s)*: se n.t.s. 39. – *Induktion*: fremkaldelse af elektrisk strøm ved hjælp af magnet eller andre strømme. – *Feuerbach*, Ludwig (1804-1872): ty. filosof. Berømt for i sit værk *Das Wesen des Christentums* (1841, «Kristendommens væsen») at hævde, at gudsforestillingerne er idealbilleder af mennesket selv, projiceret op på himlen. – *Lignelse*: slikkelse. – *Brokens Genfærd*: skikkelse fra heksemessen på Brocken (da. Bloksbjerg), der if. sagnet afholdes Valborgnat (natten til 1. maj). Skildret i Goethes *Faust* I, i scenen «Walpurgisnachts», vers 3835ff.
- 95 *Ubiquitet*: allestedsnærværelse. – *Hegel(s)*, Georg Wilhelm Friedrich (1770-1831): ty. filosof. Der hentydes til hans såkaldte dialektiske